

Pace nieuwsbrief

Stichting Papua Erfgoed - Nieuwsbrief 19 - november 2013

Zilkerduinweg 334, 2191 AT De Zilk. Rabobank nr. 1221.18.162

www.papuaerfgoed.org – info@papuaerfgoed.org - t.: 025-2519776

Donaties

Uw bijdrage kunt u overmaken op Rabobank 1221.18.162 o.v.v. • 'gift' of 'donatie' • minimaal € 15,00 t.n.v. St. Papua Erfgoed, De Zilk

Comité van Aanbeveling

Drs. Frits Sollewijn Gelpke †
oud-bestuursambtenaar
NNG, oud-voorzitter
Nieuw-Guinea Raad,
historicus.

Dhr. Fred Korwa
Papua vertegenwoordiger,
oud-medewerker Ministerie
van Landbouw

Prof.Dr. Suzan Legêne
hoogleraar politieke geschiedenis,
Vrije Universiteit Amsterdam,
voorzitter Werkgroep Cultuur,
Nationale UNESCO Commissie en
oud-hoofd Museale Zaken,
Tropenmuseum Amsterdam

Prof.dr. Pamela Pattynama
bijzonder hoogleraar Indische
literatuur en cultuur, Universiteit
van Amsterdam

Drs. Dirk Vlasblom journalist NRC
Handelsblad, antropoloog en
historicus m.b.t. Papua

Dhr. Joop van Zijl radio- en
televisiejournalist, o.a.
redactie NOS

Dhr. Aad van den Heuvel
televisieprogrammamaker

Mr. Jan Herman van Roijen
oud-ambassadeur in Jakarta
en Londen

Frits Sollewijn Gelpke †

Kort voor het samenstellen van deze nieuwsbrief bereikte ons het droeve bericht, dat lid van het Comité van Aanbeveling, de heer Frits Sollewijn Gelpke, op 12 oktober 2013 is overleden.

Frits Sollewijn Gelpke was van 1945 tot en met 1962 bestuursambtenaar in het voormalig Nederlands Nieuw-Guinea. Bij de installatie van de Nieuw-Guinea-Raad werd hij benoemd tot voorzitter van deze Raad. Na 1962 was hij vervolgens tot en met 1974 actief in bedrijfsleven in Frankrijk en hield zich bezig met uitzoeken en publiceren over vroege geschiedenis (vóór 1600) van Nieuw-Guinea en de Molukken.

*There is a right time for everything
I am just resting
And going ahead
Wherever that may be*

PACE algemeen

In de op 16 september jl. gehouden gezamenlijke bestuursvergadering van de

Stichting Papua Erfgoed en de beheersstichting Stichting Collectie PACE is besloten om weer, als vanouds, tweejaarlijks een (gecombineerde) Nieuwsbrief uit te brengen om u regelmatig op de hoogte te houden van het reilen en zeilen van beide stichtingen.

Dat we nog steeds geplaagd worden door een financiële crisis en subsidies, juist op cultureel gebied, zijn opgedroogd mag inmiddels als bekend worden verondersteld. Graag doen wij daarom een beroep op u allen om ons, zoals u al eerder deed, zo gul mogelijk met uw donaties en giften te verblijden, zodat wij ons werk kunnen voortzetten. Leuk was in ieder geval, dat de drukker de kosten voor het vervaardigen van de laatste Nieuwsbrief niet in rekening bracht en daarmee eveneens een bijdrage leverde aan een zuinig beheer van onze financiële middelen.

De collectie is momenteel verdeeld over drie locaties, te weten in het depot van het Rijks Cultureel Erfgoed te Rijswijk (v/h het ICN) en op de zolder van het Franciscaner klooster aan de Deken Roesstraat te Utrecht, v.w.b. de artefacten en boeken/documenten. Het foto- en filmmateriaal is ondergebracht in Haarlem onder beheer van Rogier Smeele.

Afgelopen maand is de opslag aan de Deken Roesstraat gedeeltelijk intern verhuisd, omdat het klooster meer ruimte voor haar eigen opslag nodig had. Nog steeds zijn wij op zoek naar een ruime locatie waar wij onze artefacten, boeken, documenten, etc. – liefst gratis – goed benaderbaar kunnen opslaan.

Om de beheersstichting *Stichting Collectie PACE* meer 'gezicht' te geven wordt er op het ogenblik gewerkt aan een eigen, bescheiden, website. Hierin zal worden vermeld wat de doelstellingen zijn, het beleidsplan is en waar de jaarverslagen op vermeld zullen worden. Op dit moment is een vormgever bezig met de constructie. Wij houden u zeker op de hoogte van onze vorderingen.

Jan van Baal
(voorzitter *St. Collectie PACE*)

Terug naar de Wisselmeren

Afgelopen juli heb ik de kans gehad om Papua weer te bezoeken, in het bijzonder het Wisselmerengebied. Van Nabire, met een klein vliegtuig een Pilatus Porter PC-6, naar Timeepa. Dan lopend naar Bomomani en vandaar met de auto over asfaltwegen via Moanemani en Waghete naar Enarotali. Het gebied rond de meren kent nu drie districten (*Kabupatens*) met al de kantoren die daarbij horen. Voorts een redelijk goede toevoerweg vanuit Nabire (7 uur voor 200 km).

Wat dit betekent heb ik het sterkste ervaren in Enarotali. Daar heb ik tot 1997 gewoond. Toen een stadje van een paar duizend inwoners, voornamelijk Papua's. Nu een volgebouwd centrum dat je – als je het winkelend publiek weg denkt – zo zou kunnen verplaatsen naar Makassar. Door de nauwe straten wringen zich auto's, motoren en mensen te voet – op weg naar hun bestemming of zo maar rondhangend.

In Enarotali kwam ik Jan Mote en zijn vrouw Antje tegen. Dokter Jan is hoofd van de gezondheidsdienst; zij pastoraal werkster. Beiden bevlogen en bezielde. Ze zetten zich in voor de toekomst van hun volk rond de meren. In dankbaarheid kijken zij terug op wat de eerste pioniers aan ontwikkeling gebracht hebben (voor pater Tillemans heeft de bevolking zelfs een standbeeld opgericht). Zelf hebben zij de hun geboden kansen met beide handen aangegrepen. Tegelijkertijd proefde ik de angstige vraag: Hebben wij nog toekomst? Waar hoor ik thuis en hoe nu verder? Veel oorspronkelijke bewoners uit Enarotali hebben hun grond verkocht en wonen nu in dorpen verderop. Daar voelen ze zich meer thuis. Antje en Jan blijven in Enarotali. Uit verhalen krijg je de indruk dat velen richting en houvast in hun leven zijn kwijt geraakt: tuinen worden niet meer bewerkt (de overheid geeft regelmatig hulp die echter meteen in consumptie wordt omgezet), schoolverzuim is hoog, het aantal jongeren met HIV is schrikbarend. Kortom de structuur die de *adat* (hun eigen cultuur met gewoontes en wetten) hun gaf, voldoet niet meer, terwijl de godsdienst en cultuur van buiten veelal nog te weinig kans heeft gehad om zich te wortelen.

Misschien is voorlopig hun enige houvast het verleden dat ze zelf naar de toekomst zullen moeten vertalen. PACE kan hierbij een helpende hand bieden door wat wij hebben en weten van hun verleden hun in handen te geven.

Piet Bots

Films pater Huub Zwartjes ofm

Tijdens het opruimen van een zolderkamer in Utrecht kwam ik een oude tas tegen waarin een tiental filmdoosjes ingepakt lagen. Het was een degelijke oude reistas met op de zijkant de naam van Huub Zwartjes, de franciscaan die in Papua heeft gereisd en gewerkt. Erin lagen de films van pater Zwartjes die nog niet eerder waren geregistreerd (zie ook Nieuwsbrief mei 2010). Altijd een spannende vondst, want wat zou erop staan, hoe is de staat van het materiaal, is er al een kopie van gemaakt?

Binnenkort ga ik de films van Zwartjes bekijken op een filmtafel of met een projector. Wie weet is het een toevoeging op eerder gevonden materiaal van hem uit Papua, opgenomen in de jaren '70 en '80. Het kan ook een kopie zijn van bekend materiaal. Dat zal dan blijken als we de film gaan vergelijken met wat PACE al heeft in de DVD-collectie en wat ligt in het filmarchief van het Rijksmuseum Volkenkunde in Leiden. Daar liggen de meeste originele films (8mm of 16mm) in een geklimatiseerde kluis veilig opgeborgen. Ook Zwartjes' films zullen daar naar toe gaan.

PACE heeft nu 350 films verzameld: documentaires, reportages, reisverslagen, amateuropnamen, kort en lang, historisch en recent. Allen gaan over Nieuw-Guinea/Papua. Een interessante collectie met een enorme variëteit aan bewegende beelden over van alles. Dansen, mensen, bergen, moerassen, panorama's, scholen, expedities, houtsnij kunst.

Veel van die beelden zijn al te zien op DVD's, die gekopieerd zijn van de originele films. Deze beeldbank ligt bij mij, in afwachting van het moment dat PACE weer een werkruimte kan betrekken. De films die nog niet 'gedigitaliseerd' zijn, zoals de gevonden films van pater Zwartjes, zullen in de toekomst worden overgeschreven naar DVD. Het is nog even wachten tot betere tijden, want het overschrijven is een arbeidsintensief en secuur werk dat ook kosten met zich mee brengt. Maar de ordening en het zorgvuldig bewaren van de films gebeurt nu en blijft doorgaan, zodat de collectie kan blijven groeien.

PACE heeft als doel om Papua erfgoed te repatriëren. Met de films gaan we alvast een begin maken. Hoe? In Agats wordt hard gewerkt onder leiding van de bisschop een nieuw museum te bouwen en in te richten.

Vanuit onze PACE-website gaan we op zoek naar objecten uit die regio, de Asmat. Alle films met beelden over Asmat zoeken we op en gaan we kopiëren naar zicht-DVD of harde schijf. Die films, die dus een kopie zijn van de originelen, worden naar Agats gestuurd zodat de mensen daar dat materiaal kunnen bestuderen en gebruiken. Voor eventuele vragen bij auteursrechten zullen wij het museum in Agats bijstaan en adviseren. Op deze manier kunnen de filmbeelden, die in Papua zijn opgenomen en daarna in Nederland zijn terechtgekomen, weer terugkeren naar Papua. Zodat de mensen daar kunnen putten uit een rijke collectie en die zonder kosten kunnen gebruiken voor hun museum. Ook de laatste vondsten, zoals die van Zwartjes, moeten zo in Papua terecht komen. We blijven verzamelen voor dit doel.

Rogier Smeele

Schenkingen

periode tot november 2013

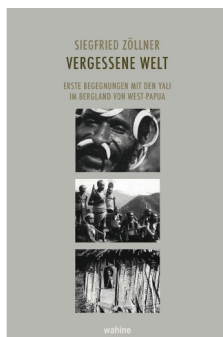
Artefacten:

- Dhr. Jan Sneep: bos pijlen uit Ok Sibil, rokjes, spiegeltjes, varkenstanden en een tifa.
- Mevr. Y. Hetting-van der Heide: uit de nalatenschap van Mevr. U van der Heide artefacten, die overigens eerder al op foto waren vastgelegd.

Boeken:

- Dhr. Jan Sneep: 2 st. Paris Match 1960 met artikelen over de documentaire 'Le ciel et le Boue' en kaarten, gebruikt voor de Sterrengebergte expeditie.
- Dhr. Koen de Jager schonk een doos boeken van diverse schrijvers en uitgevers hun laatste publicatie over Papua dan wel Nieuw-Guinea.

Pas verschenen boeken

Zöllner, Siegfried 2013

Vergessene Welt - Erste Begegnungen mit den Yali im Bergland von West-Papua

€ 14,90 + verzendkosten, ISBN: 978-3-941387-07-2. Wanine Verlag, Grabow, 400 pag. en 24 pag. in kleur,

Siegfried Zöllner vertrekt in 1960 naar het toenmalige Nederlands Nieuw-Guinea om bij een volledig

onbekende stam te leven. Hij vertelt over de eerste ontmoetingen met de Yali, toen nog kannibalen. Met de opkomst en groei van het Christendom in het gebied Angguruk begint een nieuw tijdperk. Ook documenteert hij de gevoelige politieke situatie als Nederlands Nieuw-Guinea wordt overgenomen door Indonesië en het

voortdurende lijden van de Papua's onder het geweld van vreemde militaire overheersing.

Bestellen: http://www.wahine-verlag.de/product_info.php?info=p7_Siegfried-Zoellner-Vergessene-Welt.html&XTCSid=16a342a70a89d60705a16510c35d5de8

Breukel, Koos & Roy Villevoye 2013

Ti

€ 34,50, ISBN: 978-94-6226-008-5. Lecturis & Van Zoetendaal Publishers, Eindhoven, 144 pag.

De Asmat (voormalig Nederlands Nieuw-Guinea) is een grotendeels ondoordringbaar mangrove-moeras. Hier leeft de bevolking, geïsoleerd van de rest van de wereld. Beeldend kunstenaar Roy Villevoye en fotograaf Koos Breukel bezochten samen de kleine nederzetting Ti in het noordoostelijke deel van de Asmat. Breukel installeerde een kleine mobiele fotostudio terwijl Villevoye de dorpingen gewoon buiten portretteerde. Door gebruik te maken van dezelfde camera's is het materiaal afkomstig van deze sessies gelijk en uitwisselbaar.

Krey, Thonny Mansiraken en Ellen van Minnen-Prins 2012

Achtentachtig prachtige vissen

ISBN 9789490085254. Het Boekenschap, Zelhem, 24 pag.

De zee zit vol met vissen. En ze lijken allemaal op elkaar. Of toch niet.....? Schildpad neemt je mee in de wereld van de vissen en laat zien dat elke vis uniek is. Groot, klein, jong, oud, ze zijn allemaal weer anders en heel prachtig.

Achtentachtig prachtige vissen is een prentenboek gemaakt door een Papoea-Kunstenaar uit Manokwari Indonesië (voormalig Nederlands Nieuw Guinea). Het boek staat vol met Krey's kenmerkende vissen en behandelt op een speelse manier tegenstellingen voor kinderen vanaf 2 jaar. Het boek is gemaakt in samenwerking met de Stichting Duurzame Samenleving Papua Barat (SDSP).

Bestellen: <http://www.joelgevoel.nl/boekvissen.html>

Maar, Rimko van der en Hans Meijer 2013.

Herman van Roijen (1905-1991) Een diplomaat van klasse

€ 29,90. ISBN 978 94 6105 514 9. Boom Uitgevers, Amsterdam, 670 pag.

Zelden is een Nederlandse diplomaat zo invloedrijk geweest als Herman van Roijen. Gedurende loopbaan in de Buitenlandse Dienst heeft hij in diverse functies en op verschillende posten in de jaren 1930-1970 mede gestalte gegeven aan de Nederlandse buitenlandse politiek. Twee maal heeft hij een beslissende invloed gehad op de (inter-)nationale geschiedenis. Hij vertegenwoordigde Nederland na de Tweede Politie Actie in de Veiligheidsraad en leidde de

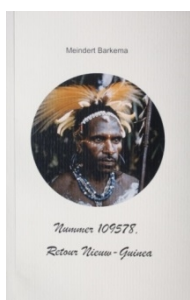
besprekingen met de Republiek Indonesië. Dertien jaar later beslechtte hij het Nieuw-Guineavraagstuk.

Vogelaar, L. 2013

Op de bres voor Nieuw-Guinea

€ 24,90. ISBN:978 90 336 3460 4. De Banier Uitgevers, Apeldoorn, 200 pag.

Vijftig jaar geleden ging Nederland langs de rand van de oorlog. Indonesiërs en Russen stonden op het punt Nieuw-Guinea aan te vallen. Op de valreep kwam een verdrag tot stand. In dit boek aandacht voor het werk van Nederlanders op hun laatste eiland in de Oost: als militair, als zendingswerker of in overheidsdienst. Over de inzet voor de Papoea's, de gevechten en de nooit gehaald opgehelderde moord op een Nederlandse ambtenaar.

Barkema, Meindert 2013

Nummer 109578, Retour Nieuw-Guinea

€ 12,00 plus € 2,00 verz.kosten. ISBN978-9491496427. Uitgave in eigen beheer.

Geholpen door angstige dromen als gevolg van een aanval van malaria, opgelopen in het uitzendgebied

voormalig Nederland Nieuw-Guinea en de kritische vragen van zijn dochter Sandra doet de schrijver verslag van zijn belevenissen als marinier in Nieuw-Guinea. Deze tijd leverde voor hem onuitwisbare herinneringen op en lopende het verhaal ontstaat er een beeld van de impact van deze uitzending op het leven van een onervaren jongeman, in positieve zin.

Bestellen via de auteur barkema.m@gmail.com

Krijnen, Henk 2013

Brieven naar de groene hel

€ 21,95 + € 2,00 verz. Kosten. ISBN 9789057861345. Uitg. Servo, Rolde, 332 pag.

In de jaren tachtig van de vorige eeuw was zij vastbesloten om als tropenarts naar Tanzania te gaan, terwijl hij werd uitgezonden naar een olie-exploratie project in voormalig Nederlands Nieuw-Guinea. Tegelijkertijd wilden zij hun relatie niet opgeven. Dit betekende niet alleen het overwinnen van vele problemen in de jungle van Nieuw-Guinea, culminerend in een onverwachte ontknoping, maar ook lange, ingewikkelde reizen om elkaar te bezoeken.

Bestellen:

<http://www.brievennaardegroenehel.nl/bestellen.htm>

Rutgers, Peter, 2013

Frans Cappetti; persoon en carrière van een publiek bestuurder.

€ 19,95. ISBN 978-90-819989-0-1 Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers / Mr. H.J. Steenbergens- stichting, Doetinchem, 160 pag.

Frans Cappetti (1927-1993) werd geboren te Ulft en werkte na zijn universitaire studie Indologie als bestuursambtenaar in Nederlands-Nieuw-Guinea, als souschef bij het Kabinet van de Commissaris der Koningin in Gelderland en als burgemeester in Schoonebeek (1966-1972) en Eibergen (1972-1988). Wie was deze Frans Cappetti? Hoe verliep zijn carrière en op welke wijze ging hij om met bestuurlijke en andere vraagstukken? In ieder geval veel over 'menselijk', 'fatsoenlijk' en 'deugdelijk' bestuur. 'Besturen is onder andere weten wanneer te knipogen', zei Cappetti kort voor zijn afscheid in 1988.

Hernawan, Y. Budi 2013

From the Theatre of Torture to the Theatre of Peace: The Politics of Torture and Re-imagining Peacebuilding in Papua, Indonesia

301 pag. This thesis is available online through ANU library. Link: <http://hdl.handle.net/1885/10325>

This thesis provides the first full-length of scholarly examination of the half century of the politics of torture and peace building frameworks in Papua, Indonesia. It has assembled a data base of 431 reported torture cases for the period 1963-2010 as well as examined 214 testimonies of state actors, survivors and third parties from Indonesia, Australia, Papua New Guinea, the United States, the United Kingdom and the Netherlands.

